

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2 De Deo quantum ad naturam assumptam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

non limitata, seu contracta, erit virtus eius se extendens ad omnes actus, vel effectus convenientes illi naturae, puta, si intelligeretur esse calor per se subsistens, vel in aliquo subiecto, quod reciperet ipsum formam totum eius posse, sequeretur quod haberet virtutem ad producendum omnes actus & effectus caloris. Si vero aliquid subiectum non reciperet calorem formam eius totum posse, sed cum aliqua contractione & limitatione, non haberet virtutem actiuam respectu omnium actuum, vel effectuum caloris. Cum autem Deus sit ipsum esse subsistens, manifestum est quod natura essendi convenit Deo infinite absque omni limitatione & contractione, unde eius virtus actiua se extendit infinite ad totum ens, & ad omne id quod potest habere rationem entis. Illud ergo solum poterit excludi a diuina potentia, quod repugnat rationi entis; & hoc non propter defectum diuinae potentiae, sed quia ipsum non potest esse ens, unde non potest fieri. Repugnat autem rationi entis non ens simul & formam idem existens: unde quod aliquid simul sit, & non sit, a Deo fieri non potest, nec aliquid contradictionem includens, & de huiusmodi est materia esse in actu sine forma. Omne enim quod est actu, vel est ipse actus, vel est potentia participans actum: esse autem actu repugnat actioni materiae, quae secundum propriam rationem est ens in potentia. Relinquitur ergo quod non possit esse in actu, nisi in quantum participat actum: actus autem participans a materia nihil est aliud quam forma, unde idem est dictum, materiam esse in actu, & materiam habere formam. Dicere ergo quod materia sit in actu sine forma, est dicere contradictoria esse simul, unde a Deo fieri non potest.

Ad illud ergo quod in contrarium obijcitur, dicendum, quod accidens secundum suum esse dependet a subiecto, sicut a causa sustentante ipsum. Et quia Deus potest producere omnes actus secundum causas ab ipse causis secundis, potest conseruare in esse accidens sine subiecto: sed materia formam suam esse actualem dependet a forma, in quantum forma est ipse actus eius, unde non est simile.

ARTICVLVS II.

Vtrum Deus possit facere idem corpus esse simul localiter in duobus locis.

AD SECUNDVM sic proceditur. Videtur, quod Deus possit facere vnum corpus simul esse localiter in duobus locis. Difficilius enim est quod haec substantia mutetur in illam substantiam, quam quod hoc accidens mutetur in illud accidens: sed in sacramento altaris ex hoc quod diuina virtute substantia panis remanentibus eius dimensionibus, secundum quas commensuratur loco, conuertitur in substantiam corporis Christi, sequitur quod idem corpus Christi sit non localiter secundum commensurationem propriam dimensionum, sed sacramentaliter in pluribus locis simul, ergo potest facere quod conuertatur dimensio huius corporis in dimensionem alterius corporis, & sic erit idem corpus localiter in duobus locis simul.

SED CONTRA. Omnia duo loca distinguuntur adinuicem secundum aliquam loci contrarietatem, quae sunt sursum & deorsum, ante & retro, dextram & sinistram: sed Deus non potest facere quod duo contraria sint simul, hoc enim implicat contradictionem, ergo Deus non potest facere quod idem corpus localiter sit simul in duobus locis.

RESPON. Dicendum, quod aliquod corpus esse localiter in aliquo loco, nihil est aliud quam corpus circumscribi, & comprehendi a loco secundum commensurationem propriam dimensionum: quod autem comprehenditur a loco aliquo, ita est in ipso loco, quod nihil eius est extra locum illum: unde ponere quod sit localiter in hoc loco, & tamen sit in alio loco, est ponere contradictoria esse simul, unde secundum praemissa hoc a Deo fieri non potest.

Ad illud ergo quod in contrarium obijcitur, dicendum, quod difficultus est hoc accidens mutari in illud accidens, quam hanc substantiam mutari in illam substantiam, tum quia duae substantiae conueniunt in subiecto materiali, quod est pars essentialis vtriusque substantiae, tum quia substantia habet indiuiduationem per seipsum. Accidens vero non est indiuiduabile per seipsum, sed per subiectum, unde non potest ei contineri quod hoc accidens conuertatur in hoc accidens: dato tamen quod haec dimensio conuertatur in illam dimensionem, non sequitur quod idem corpus esset in duobus locis simul, sed in vno tantum, quia sicut postquam substantia panis conuertitur in substantiam corporis Christi, iam non sunt ibi duae substantiae, sed vna tantum, ita etiam si haec dimensio huius corporis conuertatur in illam dimensionem alterius corporis, iam non erunt duae dimensiones, sed vna tantum, & sic non commensuratur diuersis locis, sed vno tantum.

QVAE ST. I. O. II.

DEINDE quaesitum est de Deo, quantum ad humanam naturam assumptam.

Et circa hoc quaesita sunt tria.

Primo, Quantum ad animam, vtrum scilicet anima Christi sciat infinita.

Secundo, Quantum ad corpus, vtrum scilicet oculus Christi post mortem dicat equiuocum, vel vniuocum.

Tertio, Quantum ad actum coniuncti, qui est comestio, vtrum scilicet post resurrectionem Christus vere comedit incorporando sibi cibum.

ARTICVLVS III.

Vtrum anima Christi possit scire infinite.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod anima Christi possit scire infinita. Nullum enim donum creatum, cum sit infinitum, potest eleuare creaturam ad id quod est proprium Dei, quia talis est infinitum: sed gratia vnionis est donum creatum: cognoscere autem infinita est proprium Dei, cuius sapientie non est numerus, ergo anima Christi per gratiam vnionis non potest eleuari ad cognoscendum infinita.

Prat. Dio. u. c. cele. hier. ponit tria sibi proportio nata, quae sunt substantia, virtus, & operatio: sed substantia anima Christi non potest esse infinita, ergo neque virtus eius, neque operatio potest esse infinita, ut infinita cognoscat.

SED CONTRA. Intellectus anime Christi non est minor quam voluntas eius: sed meritum Christi, quod est actus voluntatis anime eius, est infinitus, quia fuit sufficiens ad infinitorum peccatorum abolitionem, est enim propitiatio pro peccatis totius mundi, ut dicitur i. Ioan. 1. ergo & actus intellectiuis anime Christi potest esse infinitus, ut infinita cognoscat.

RESPON. Dicendum, quod hic est opus multiplici dicitur.

An. 23. & r. 7. q. 47. art. 3. & con. 3. q. 10. & 102

3. p. q. 10. pr. 3. o. Et opus. 3. c. p. ca. 5.

ei distinctione. Primo enim considerandum est, quod infinitum potest dici & secundum formam, & secundum materiam. De enim infinitum ex eo quod non finitur. Finitur autem, & materia per formam, in quantum materia quae est in potentia ad diuersas species, determinatur ad vnam specie per formam, & forma per materiam, in quantum forma speciei quae nata est esse in pluribus individuis, secundum quod recipitur in hac materia determinatur ad individuum. Sicut ergo materia sine forma habet rationem infiniti, ita & forma sine materia, & ideo quia ipsa essentia diuina non est recepta aliquo materiali, nec habet permissionem alicuius potentiae, sed est purus actus subsistens, ideo dicitur infinita, & quia vnum quodque cognoscit per formam, & secundum quod est in actu, ideo infinitum secundum materiam est secundum se ignotum, ut dicitur in 3. phys. Infinitum autem secundum formam est secundum se notissimum, sed quo ad nos est ignotum, quia excedit nostri intellectus proportionem. Et quia quantitas est dispositio materiae, & infinitum quantitatis attenditur secundum potentiam in assumendo vnum post alterum, & ideo infinitum quantitatis est secundum se ignotum, & non potest aliquis intellectus cognoscere infinitum quantitatis in post assumendo vnum post alterum in numerando partem post partem. Item considerandum est, quod vtroque modo contingit aliquid esse infinitum, simpliciter, & aliquid secundum quid. Si enim aliquod corpus sit infinitum secundum longitudinem non autem secundum latitudinem est infinitum secundum quid, si vero fuerit infinitum secundum omnes dimensiones, erit infinitum simpliciter. Similiter si intelligatur forma alicuius speciei esse non in materia, ut platonici posuerunt erit infinita secundum quid, quantum scilicet ad diuina illius speciei, tamen erit finita, in quantum scilicet determinatur ad genus & speciem: sed diuina essentia est simpliciter infinita, quia est absoluta ab omni circumscriptione generis, vel speciei. Item considerandum est, quod duplex est scientia. Vna dicitur scientia visionis, per quam cognoscuntur ea quae sunt, erunt, vel fuerunt. Alia simplicis notitiae, per quam cognoscuntur ea quae nec sunt, nec erunt, nec fuerunt, sed esse possunt.

rex. cor. 9.

q. 476.

q. 1215.

Dicendum est ergo, quod Deus cognoscendo suam essentiam, quia comprehendit eam, cognoscit scientia simplicis notitiae diuina simpliciter quia cognoscit omnia quae ipse facere potest, non tamen cognoscit ea in post assumendo, scilicet numerando vnum post aliud, sed omnia simul. Anima vero Christi non comprehendit essentiam Dei, & per consequens neque virtutem eius: unde non potest cognoscere omnia quae Deus facere potest, & ideo non cognoscit infinita simpliciter: comprehendit autem anima Christi totam potentiam creaturam. In potentia autem creaturae sunt infinita non simpliciter, quia potentia creaturae non se extendit ad omnia quae Deus potest, sed secundum aliquod genus, sicut continuum est in potentia ad infinitas diuisiones, unde anima Christi scientia simplicis notitiae cognoscit infinita secundum quid, quae sunt in potentia creaturae.

Et per hoc patet ratio ad obiecta. Nam primae duae rationes procedunt de cognitione infinitorum simpliciter.

Ad III. dicendum, quod voluntas aeterna Christi est virtus finita simpliciter, sicut & intellectus eius: meritum autem Christi habet infinitatem ex dignitate in quantum se habet meritum Dei, & hominis.

ARTICVLVS IIII.
 Verum oculus Christi post mortem fuerit oculus aequiuoce.
 Ad secundum sic proceditur. Videtur, quod oculus Christi post mortem non fuerit aequiuoce oculus. Corpus enim Christi, & quilibet partem eius substantiantur per hypostasim Dei verbi, sed hypostasis verbi Dei mansit unita corpori Christi, & partibus eius post mortem, ergo fuit idem secundum substantiam corpus Christi post mortem, & ante secundum totum, & secundum omnes partes eius, non ergo oculus Christi fuit aequiuoce oculus post mortem.

Preter philosophi loqui non poterunt nisi de nomine puro: sed Christus non fuit purus homo, sed homo & Deus, ergo quod philosophus dicit, oculum hominis mortui aequiuoce oculum, non habet locum in Christo.

SED CONTRA. Christus est vniuoce homo cum aliis hominibus, & mors eius fuit vera, sicut & aliorum hominum mors. cum ergo oculus cuiuslibet hominis mortui aequiuoce oculus dicatur, videtur quod etiam oculus Christi post mortem sit aequiuoce oculus.

RESPON. Dicendum quod aequiuoce & vniuoce dicitur secundum diffinitiuam rationem eandem, vel non eandem: ratio autem diffinitiuam cuiuslibet speciei sumitur a forma specifica ipsius. Forma autem specifica hominis est anima rationalis, unde remota anima rationali non potest remanere homo vniuoce, sed aequiuoce tantum. Operatur autem idem accipere in partibus quod est in toto, nam sicut anima se habet ad totum corpus, ita pars anime se habet ad partem corporis, ut vultus ad oculum, ut dicitur in secundo de anima: unde separata anima a corpore, sicut non dicitur homo nisi aequiuoce, ita nec dicitur oculus nisi aequiuoce, & hoc indifferenter siue praesupponatur alia forma substantialis in corpore ante animam rationalem, ut quidam volunt, siue non, ut magis videtur conclusionum veritati. Quodcumque enim essentia alium principiorum subtrahatur, iam non remanebit eadem ratio speciei, unde nec nomen vniuoce dicitur. Solo autem hoc modo anima recedente remaneret corpus humanum & partes eius secundum eandem rationem speciei, si anima non viretur corpori ut forma, sed tunc sequeretur quod nec per vniocem anima esset substantialis generatio, nec per separationem corruptio, quod quidem ponere in corpore Christi est haereticum. Dicitur enim Damascenus in 3. libro. Quod corruptionis nomen duo significat. Significat enim humanas has passiones, scilicet famem, sitim, laborem, clauorum perforationem, mortem, scilicet separationem anime a corpore, & quaecumque talia. Significat etiam corruptio perfectam corporis in ea, ex quibus compositum est, elementa experimentum corpus diuinum non habuit, ut propheta. Non dabis sanctum tuum videre dialosa, id est, destructionem. Incorruptibile autem simpliciter Iulianum, & Galanum corpus Domini dicere secundum primum corruptionis significatum ante resurrectionem, impium est. Si enim corruptibile non omissionem, scilicet substantialia nobis, & non veritate facta sunt, quae facta esse Euangelium ait, opinione, & non veritate saluati sumus. Sicut ergo Christus in triduo mortis propter separationem anime a corpore, quae est vera corruptio, non dicitur fuisse homo vniuoce, sed homo mortuus: ita nec oculus eius in triduo mortis fuit vniuoce oculus, sed aequiuoce, sicut oculus mortuus, & eadem ratio de

de aliis partibus corporis Christi.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod substantia dicitur dupliciter. Quandoque n. sumitur pro hypostasi, & sic verum est quod corpus Christi substantiatum manet per hypostasim Dei verbi. Non n. per mortem soluta est unio verbi neque ad animam, neque ad corpus, & sic remanet simpliciter idem corpus numero secundum hypostasim, siue suppositum, quod est persona verbi. Alio modo, accipitur substantia pro essentia, vel natura, & sic corpus Christi substantiatum per animam sicut per suam formam, non autem per verbum, quia verbum non vnitur corpori vt forma: hoc n. est hereticum, secundum heresim Atrii & Apollinaris, qui posuerunt verbum esse in Christo loco animae. Sequeretur etiam quod esset unio Dei & hominis facta in natura, quod pertinet ad heresim Euticis. Sic ergo corpus Christi post mortem est simpliciter idem secundum substantiam, quae est hypostasis, non autem secundum substantiam quae est essentia, vel natura. Vniuersalis autem & aequiuocatio non respicit suppositum, sed essentiam, vel naturam, quam significat distinctio.

AD SECUNDUM dicendum, quod etsi Christus non sit purus homo, est tamen verus homo, & mors eius fuit vera mors: unde quicquid est verum de homine in quantum est homo, & de morte hominis, totum est verum de Christo, & de morte eius.

ARTICVLVS V.

Verum Christus post resurrectionem vere comedit, cibum sibi incorporando.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur, quod Christus post resurrectionem vere comederit, cibum sibi incorporando, quia vt August. dicit in lib. 83. quaestionum. Si fallit, veritas non est: unde nulla fictio decet Christum, qui est veritas: esset autem fictio, si non vere sibi cibum incorporaret, quem ipse comedere videbatur. Uere ergo comedit incorporando sibi cibum.

SED CONTRA est, quod Damasc. dicit, quod Christus, & si gustauit cibum post resurrectionem, sed non lege naturae, sed dispensationis modo, veritate credere facies resurrectionis, & quod haec eadem caro est, quae passa est, & resurrexit.

RESPON. Dicendum, quod aliquid dicitur esse verum dupliciter. Vno modo, veritate significationis. Alio modo, veritate naturalis speciei, sicut vox est vera veritate significationis, quando significat esse quod est. Veritas autem naturalis speciei dependet ex principiis speciei, non autem ex effectibus, vel ex his quae quocumque modo consequuntur: unde vox dicitur vera veritate naturalis speciei, quando formatur debitis instrumentis, & ex ore animalis profertur cum quadam imaginatione, etiam si a nullo audiat: quod est effectus consequens vocem. Legitur autem in scripturis absque necessitate & angeli comedisse, & Christus post resurrectionem, & utraque comestio fuit vera, ut Aug. dicit 13. de ciuita. Dei, aliter tamen & aliter. In angelis enim fuit vera veritate significationis, quia August. dicit ibidem, angeli comederunt non quia indigebant, sed quia volebant & poterant, ut hominibus quadam sui ministerii humanitate congruerent. In Christo autem fuit vera comestio veritate naturalis speciei, fuit enim exercita naturalibus instrumentis ad hunc actum ordinatis: & etiam fuit vera veritate significationis, quia significabat veritatem humanae naturae in corpore resurgente. Quod autem cibum conuertatur in corpus, est quoddam con-

sequens conuersionem. Vnde etiam in nobis si cibus non conuertatur, sed statim per uomitum eiciatur, nihilominus uera fuit comestio quae praecessit. Non autem conueniebat, vt in corpus Christi cibus conuerteretur, quod iam erat extra statum generationis & corruptionis, unde cibille fuit virtute Christi resolutus in precedentem materiam, non autem in Christi corpus conuersus: & tamen fuit vera comestio absque aliqua fictione.

Vnde patet responsio ad obiecta.

QVAESTIO III.

DEINDE quaesitum est de angelis. Et circa hoc quaesita sunt tria.

PRIMO, Vtrum aliquo modo angelus sit causa animae rationalis.

SECUNDO, Vtrum angelus influat in animam humanam.

TERCIO, Vtrum angelus malus, id est, diabolus, inhabitet substantialiter hominem in quolibet peccato mortali.

ARTICVLVS VI.

Verum angelus sit aliquo modo causa animae rationalis.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur quod angelus sit causa animae rationalis. Quaecumque enim qualificatur in natura, ita tamen quod unum eorum est prius altero in ordine naturae, id quod est prius est causa eius quod est posterius, sed anima & angelus qualificantur in natura, sunt enim homo & angelus in natura pares, officio dispares, angelus tamen prius est in ordine naturae quam anima humana, quia est simplicior. ergo angelus est causa animae rationalis.

SED CONTRA. Anima rationalis educitur in esse per creationem: sed creare, cum sit potentia infinita, est solius Dei. non ergo angelus potest esse causa animae rationalis.

RESPON. Dicendum, quod impossibile est, id quod per creationem producat, ab alio causari quam a prima omnium causa, cuius ratio est secundum platonicos: quia quanto aliqua causa est superior, tanto eius causalitas ad plura se extendit. Vnde oportet vt in effectibus id quod ad plura se habet, ad superiorem causam referatur. Manifestum est autem quod in ordine principiorum essentialium quanto aliquid forma est posterior, tanto est magis contracta & ad pauciora se extendit. Quanto autem forma est prior & propinquior subiecto primo, tanto oportet quod ad plura se extendat. Sequitur ergo quod formae posteriores sunt ab inferioribus agentibus, priores vero & communiores a superioribus. Et sic relinquatur, quod id quod est primum subsistens in unoquoque, sit a prima omnium causa. Quelibet ergo alia causa praeter primam, oportet quod agat praesupposito subiecto quod est effectus causae primae. Nulla ergo causa alia potest creare, nisi prima causa quae est Deus. Nam creare est producere aliquid non praesupposito subiecto. Quaecumque ergo non possunt produci in esse nisi per creationem, a solo Deo creantur. Haec autem sunt illa quae cum sint subsistentia, vel non sunt composita ex materia & forma, sed sunt formae in suo esse subsistentes, sicut sunt angeli: vel sunt ea quae si sint composita ex materia & forma, tamen materia eorum non est in potentia, nisi ad unam formam, sicut est in corporibus caelestibus. Vtraque n. haec producantur absque productione primi subsistentis in eis: primum autem produci in actu absque productione primi subiecti iam composita ex materia, & for-

1. p. q. 51. a. 3 ad 5. a. dist. 6. ar. 4. ad 2.

1. p. q. 90. ar. 3. o. q. 4. ar. 3. o. & p. q. 3. ar. 1. a. & o.